

Aansprakelijkheidsrecht in het onderwijs

Joep Bullen

Bronvermelding

- Klasse
- Gids voor leerkrachten
- Schooldirect
- ETHIAS - Patrick Goossens (jurist)
- Bénédicte Leroi en Frank Ornelis (Interuniversitair Centrum voor Onderwijsrecht KUL)
- Ria Janvier (Hoogleraar UIA)
- Meester Astrid Clabots
- Juriste Ann Beckers (GO!)
- Meester Riet Rombaut

Aansprakelijkheid

- Strafrechtelijke aansprakelijkheid
 - Strafrecht – Strafwetboek
 - Misdrijf (overtreding, wanbedrijf, misdaad) gebaseerd op combinatie materieel en moreel bestanddeel
 - Gradaties: opzettelijk misdrijf tot onopzettelijk
 - Dader straffen: gevangenisstraf, geldboete, ...
 - Zaak voor de strafrechter
 - Dodelijk ongeval – altijd optreden parket

Foutaansprakelijkheid

- Burgerlijke Wetboek
 - Bij foutaansprakelijkheid zijn er twee artikels uit het burgerlijk wetboek van belang
 - Art. 1382 -> Elke daad van de mens, waardoor aan een ander schade wordt veroorzaakt, verplicht degene door wiens schuld de schade is ontstaan, deze te vergoeden.
 - Art. 1383 -> Niet alleen wanneer de schade is ontstaan door een daad, maar ook door een nalatigheid of door een onvoorzichtigheid.

Aansprakelijkheidsrecht

- **Schade**
 - **Schade** wordt gezien als het verlies van een voordeel, waarbij er rechtmatig belang op het behoud van het voordeel moet worden aangetoond.
 - **Schade** kan van materiële en morele aard zijn.
 - **Schadevergoeding** kan enkel uitgekeerd worden indien de schade vast staat en zeker is, indien dit niet zo is, is er enkel recht op een provisionele vergoeding.
 - **Schade** kan ook bestaan in het verlies van een kans.

Onderwijs

Burgerlijke aansprakelijkheid art 1384 BW

- ... de onderwijzers en de ambachtslieden, voor de schade door hun leerlingen en leerjongens veroorzaakt gedurende de tijd dat deze onder hun toezicht staan.
- De hierboven geregelde aansprakelijkheid houdt op indien de ouders, onderwijzers en ambachtslieden bewijzen dat zij de daad welke tot die aansprakelijkheid aanleiding geeft, niet heeft kunnen beletten.

Schoolongevallen

- Markante cijfers ETHIAS:
 - Op de speelplaats: 34,76%
 - Lichamelijke opvoeding: 30,48%
 - Praktijklessen: 7,18%
 - Diversen: buiten de school, internaat, sport, van thuis naar school en omgekeerd, ...27,66%

Wat dekt de schoolpolis?

- De schoolpolis: dekt de aansprakelijkheid van de leerkracht en schade door de gebreken van een gebouw
 - De polis beroeps- en bestuurdersaansprakelijkheid: dekt administratieve fouten
- **Wat is nooit gedekt?**
 - Contractuele aansprakelijkheid (huurovereenkomst)
 - BA leerling +16 als hij/zij opzettelijk handelt of onder invloed
 - Schade aan roerende of onroerende goederen van de IM
 - Schade als gevolg van diefstal
 - Beoefenen 'extreme sporten'

Is een extra verzekering nodig?

- Neen, de **schoolpolis** geeft voldoende dekking.
- Onderwijzend personeel **kan** een extra verzekering nemen bij **ETHIAS – Academic** (bijlessen, agressie, geweld tegen leerkracht + rechtsbijstand bij een procedure voor de rechtbank)
- Wat wordt betaald door de **schoolpolis** bij aansprakelijkheid?
 - lichamelijke schade
 - tot € 15.000.000
 - materiële schade (broek)
 - tot € 1.250.000

Zware fout

- De meeste schoolpolissen bevatten een opsomming van zware persoonlijke fouten die de maatschappij onder geen enkele voorwaarde verzekert.
 - Een opzettelijke daad (een leerling slaan)
 - Een fout onder invloed van drank of drugs
- Een opzettelijke fout is nooit verzekerbbaar!

Onderwijzend personeel

- Een leerkracht die niet handelt zoals een redelijk vooruitziende en voorzichtige leerkracht zou doen indien deze geplaatst zou zijn in dezelfde omstandigheden, begaat zelf een fout. (Romeins Recht – Goede huisvader principe)
- De leerkracht kan echter enkel persoonlijk aansprakelijk worden gesteld indien hem/haar opzet, een zware fout of een gewoonlijk voorkomende lichte fout kan worden verweten.

Mogelijke valkuilen

- Schoolinfrastructuur (klaslokalen, technische lokalen, praktijklokalen, labo, LO lokaal, speelplaats, keuken, internaat, ...)
- Schoolmiddelen (apparaten, machines, ...)
- Brandveiligheid: oefeningen, rapportage, bijsturingen
- Verplichte keuringen: opvolging, bijsturing
- Gebruik arbeidsmiddelen & PBM's: instructies inoefenen
- Vervoer (auto, bus), begeleiding
- EHBO en medicatie
- Toezicht
- Buitenschoolse activiteiten-extra muros (afsprakennota)

Voorbeeld 1 Pretpark

- Einde schooljaar: bezoek pretpark.
 - Vooraf goed uitmaken of zij daar oud genoeg voor zijn.
 - 10 jarigen laat men zo maar niet los in een pretpark. Voor 16 jarigen ligt dat anders, en dan nog hangt het van de klas af.
 - Je kunt onmogelijk achter elke leerling aanhollen, je kunt hooguit de ronde doen.
 - Als je ziet dat leerlingen gevaarlijke toeren uithalen is het je plicht te reageren.

Voorbeeld 2 Speelplaats

- Een leerling van 15 j. laat plots iemand op de speelplaats struikelen. Die persoon valt. Hij breekt zijn bril, heeft een gescheurde broek (knie) en moet naar de dokter voor verzorging.

Wie en wat wordt vergoed?

- De schoolverzekering betaalt zowel lichamelijke als materiële schade voor schade aangericht door leerlingen beneden de 16 jaar.
- Boven de 16 jaar wordt door de SV enkel de lichamelijke schade (opleg verzorgingskosten) vergoed.

Voorbeeld 3 **Schaar**

- Knutselopdracht in de derde kleuterklas.

Er staan melkdozen klaar om te knutselen. Bij deze dozen ligt een schaar. Een van de kleuters neemt de schaar en voor de juf het kan verhinderen steekt het kereltje er een vriendinnetje mee in het oog.

- De ouders van het slachtoffer dienen klacht in tegen de school.
- De ouders van het andere kind wijzen de juf aan als aansprakelijke.
- De rechter oordeelt in eerste instantie dat de juf inderdaad aansprakelijk is. De schoolverzekering moet betalen.

Voorbeeld 3 **Schaar**

- In beroep valt er een ander verdict.
 - Een kind van een derde kleuterklas moet weten dat een schaar een gevaarlijk voorwerp is, waarmee je voorzichtig moet omspringen, laat staan iemand in de ogen prikken.
 - De ouders hadden dit hun kind al lang moeten inprenten.
 - Een geval van gebrek aan goede opvoeding dus en de aansprakelijkheid wordt van de school afgewenteld.
 - Aansprakelijkheid is dus cumulatief.
 - Het is niet omdat ouders hun kind om kwart over acht afzetten aan school, dat zij niet aansprakelijk zijn voor wat zoon- of dochterlief daar binnen uitspookt.

Voorbeeld 4 8ste lesuur naar huis

- Een donderdag in januari, veel zieke leerkrachten en dus besluit de directie voor het laatste lesuur niet in een vervanging te voorzien.
 - De leerlingen mogen een uur vroeger naar huis.
 - Jan rijdt met zijn fiets naar huis, maar wordt aangereden. Hij is lichtgewond.
 - Voor de schoolverzekering is het afwijkende tijdstip geen punt. De lichamelijke schade wordt altijd vergoed. Materiële schade wordt nooit vergoed.
 - Opgelet: Directie moet toestemming hebben verleend en er moet een schriftelijk bewijs zijn (nota in de agenda)

Voorbeeld 5 EMA

- Wij begeleiden met enkele leerkrachten een honderdtal leerlingen uit het 3de en 4 de leerjaar SO naar Londen. (4 dagen, 3 overnachtingen)
- Op een bepaalde namiddag zouden wij de leerlingen gedurende enkele uren vrij laten shoppen. Natuurlijk kunnen de begeleiders niet overal tegelijk zijn om een oogje in het zeil te houden.
- Vraag: kan dit en moeten wij een soort nachtwake afspreken om toezicht te houden 's nachts?

Voorbeeld 5 EMA

- Niet enkel bij jonge kinderen moet u twee keer nadenken. Adolescenten die verstandelijk of motorisch een zekere vrijheid niet aankunnen, mag u niet zomaar laten gaan. Als u echter gewone leerlingen enkele uren vrij geeft, gaat u uw boekje niet te buiten. Al moet u wel opletten met leerlingen van wie geweten is dat ze van zulke vrijheid profiteren en al eerder iets hebben mispeuterd.
- Op de vraag of u een nachtwake moet organiseren, luidt het antwoord nee, maar ook hier moet u rekening houden met de situatie.
- Het is in ieder geval aangeraden een duidelijke afsprakennota te maken met de deelnemers en deze te laten tekenen door de ouders.

Voorbeeld 6 Toezicht groep

- Drie klassen worden tijdelijk onder de hoede van één leerkracht geplaatst. De leerkracht moet dus meer dan 60 leerlingen in het oog houden.
- Een leerling onttrekt zich aan het toezicht, gaat spijbelen en krijgt een zwaar ongeval buiten de school.
- Kan de leerkracht aansprakelijk gesteld worden?

Voorbeeld 6 Toezicht groep

- In dit geval kan de inrichtende macht aansprakelijk gesteld worden.
Het hangt ook weer af van de vraag om wat voor leerling het gaat: leeftijd, normaal gedrag enz. en over de precieze situatie. Als er bijvoorbeeld veel leerkrachten ziek zijn is het niet altijd mogelijk de opvang van zo'n grote groep door één persoon te vermijden.
- Mogelijk gaan de ouders en de school solidair aansprakelijk gesteld worden.

Voorbeeld 7 Zwemmen

- Je begeleidt een groep leerlingen naar het zwemmen. Tijdens de zwembeurt zit je in de kantine. Er is immers toch een reddingsdienst.
- Kan dit?

Voorbeeld 7 Zwemmen

- Neen
- Redders en begeleiders vullen elkaar aan.
- BA van beiden kan aangesproken worden, eventueel verdeeld.
- Je moet aan de kant staan, ook als je niet kan zwemmen (begrip toezicht)

Voorbeeld 8 **Werkplaats**

- In een praktijklokaal werken de leerlingen op machines zonder noodstop.
Een leerling, werkend zonder PBM's raakt gekneld, met ernstige lichamelijke gevolgen (ziekenhuisopname)
- Is de leraar verantwoordelijk ?

Voorbeeld 8 Werkplaats

- Ja maar
- Begrip “hiërarchische lijn”
 - Leraar is aansprakelijk op grond van toezicht
 - TA / TAC is aansprakelijk op grond van organisatie van de praktijklokalen en preventiebeleid
 - Directeur is aansprakelijk op risicobestendigend beleid

Voorbeeld 9 leerling wegsturen

- Als men een leerling naar het secretariaat wil sturen, moeten zij dan met twee gaan?
 - Voor de verzekering maakt dit niets uit.
 - Let op het waarom (ziek?, straf?, papieren halen?)
 - Maak afspraken: hoe lang weg, briefje mee om te laten tekenen, betrouwbare leerling mee, via gsm secretariaat verwittigen ...

Voorbeeld 10 toezicht speelplaats

- Tijdens het toezicht dient een leerkracht plots het toezicht te verlaten.
 - Duidelijk eerst afspraken maken vooraf
 - Secretariaat of directie verwittigen
 - Reserve persoon toezicht opnemen in afsprakenregister en lijst opstellen (reserve neemt toezicht over)

Voorbeeld 11 viering 100 dagen

- 100-dagen viering, laatstejaars lopen verkleed door de gangen. In principe mogen ze niet in de klassen. Toch loopt een leerling onherkenbaar vermomd een klas binnen en gooit een vloeistof in het gelaat van de leraar.
Hij loopt weg en is niet bekend.
Wie betaalt de oogarts voor de leraar ?

Oplossing voorbeeld 11

- De schoolpolis dekt voor het personeel alleen de Burgerlijke Aansprakelijkheid
- Ongeval = arbeidsongeval
- Dus: arbeidsongevallenverzekering
- Bronvermelding -> gids voor leraren

Klacht -> rechter houdt rekening met

- De leeftijd van de leerling (graad van zelfstandigheid)
- Onderscheidingsvermogen van kinderen (wat kan en wat kan niet)
- De opgedane ervaring / opvoeding ouders
- De gemaakte afspraken
- De aard van de les / activiteit
... en ook met
- Het leerplan
- Schuldbekwaamheid - toerekeningsvatbaarheid (minder-begaafden)

Enkele begrippen

- **Argument**
Het plotse, niet te voorkomen of onverhoedse karakter van bepaalde door de leerlingen gestelde daden.
- **Onrechtstreekse aansprakelijkheid**
De leraren die rechtens of in feite gezag over anderen hebben, moeten dit aanwenden om hen te beletten schade aan te richten.
Automatisme van de schuld (“vermoeden”, geen bewijs nodig)
- **Rechtstreekse aansprakelijkheid**
De leraar moet zijn gezag aanwenden om te verhinderen dat leerlingen zichzelf, hetzij individueel, hetzij collectief, in een gevaarlijke situatie brengen.
- **Schuldig verzuim** = een zware fout: correctionele vervolging
- **Fout**
Hij / zij die zich in de gegeven omstandigheden anders gedraagt dan hij /zij zich had moeten gedragen
 - Kernbegrippen:
 - Gedrag van een “goede huisvader”
 - Gedrag van een normaal zorgvuldig en voorzichtig persoon

Misdrijf -> kwalificaties

- **Overtreding.**

Dit is de lichtste vorm van een misdrijf -> **politierechtbank**.
(nachtlawaai, openbare dronkenschap, inbreuken op de verkeersveiligheid, ...) max. zeven dagen gevangenisstraf of een geldboete van ten hoogste 25 € x de opdecimen.

- **Wanbedrijf.**

Kan bestraft worden met een gevangenisstraf van min. acht dagen tot maximum vijf jaar of een geldboete van ten hoogste 26 € x de opdecimen. (diefstal, misbruik van vertrouwen, oplichting, slagen en verwondingen) -> **correctionele rechtbank**.

- **Misdaad.**

Minimum 5 jaar , dwangarbeid of een geldboete van minstens 26 € x de opdecimen. Meest ernstige misdrijf. Ook poging tot het plegen van een misdaad is strafbaar! (aanranding, verkrachting, moord, ...)

Hof van Assisen.

Enkele tips

- Zet een leerling nooit uit de klas zonder toezicht.
- EMA: maak een afsprakennota, laten tekenen door de ouders.
- Gebruik machines door leerlingen: laat de instructies lezen en toepassen. Controleer gebruik PBM's.
- Meldt alle ongevallen en bijna ongevallen.
- Laat leerlingen nooit zonder toezicht in een klaslokaal enz. Laat ook nooit een rij leerlingen alleen vertrekken.
- Het toezicht op de speelplaats is geen statische opdracht. Wandel rond, observeer en kom tussen bij gevaarlijke situaties.
- Help leerlingen/collega's in nood (EHBO, 100 bellen,...)